խեն[1] ի Գեաւղ լե՟ռնէ[2], ի Սախուրա[28ա]*կ տեղ[ւ]ոյ[3], որ իջանելով ընդ Դ[ո]ւին[4]՝ արբուցանէ զամենայն Ոստանն Հայոց, եւ անցեալ ընդ հարաւ՝ անկանի[5] յԵրասխ։* 184 *Յորոց ի մէջ շինեալ է Արտաշատ[6] քաղաք, ուր առաջին[7] ժամանակսն՝ խառնուրդք Մեծամաւրի, իսկ այժմն փոխեալ զգնացսն Մեծամաւրա[յ]՝ խառնի ի մտից կուսէ։* 185 ***Իսկ յելից կուսէ Դ[ո]ւնա[յ][8] են գաւառք Ուրծաձոր եւ Արածո[յ] կողմն՝ ընդ մէջ կալով Վա[յ]ո[յ][9] Ձորո[յ] եւ Շարուր դաշտի, ընդ որ հոսի գետն Արփաւնկն[10]՝ առ Մար[ա]ւ[ա]նա[յ][11] քաղաքով, անցանելով ի հարաւ՝ խառնի յԵրասխ։*** 186 ***[Եւ ունի Այրարատ լերինս[12], գետս եւ դաշտս պիտանիս, եւ երես եւ Հաւս[13], եւ զամենայն պարարտութիւն, եւ զծովակն Գայլատու[14] եւ [զմայր գետոց՝ զԵրասխ[՞]]][15]։*** 187 ***Լինի որդն սիզա[յ]՝ բր[ե]ալ[16] յարմատո[յ]՝ առ ի զարդ կարմրութեանն[17]։***

188 Յաղագս Ասոր[ւ]ոց[18]

189 ***[ԻԸ.] Աշխարհ ընդհանուր[19] Ասիո[յ]՝ Ասորիք, յելից կալով իւրեանց ծովուն հոմանուն պեղագոսին[20], առեալ ի Սիսոնէ[21] քաղաքէ եւ Կիլիկ[ի]ա[յ][22] դրանցն՝ մինչեւ ցԹռասիա գետամտունս, զոր կոչեն եւ Քոռսէաս, եւ անտի[23] ցԻպպոս լեառն ըստ հարաւո[յ]։*** 190 ***Եւ սահմանի Հրէաստանիւ եւ մասամբ ինչ առ Ապառաժ[24] Ա-***

1 *VS* բխեն *փխ* բ[ղ]խեն *(վեր.՝ ըստ այլոց, օր.՝ նախ. Դ.23, Ե.78, 119, 133, 206 եւն)*

2 *VS* լեառնէ *փխ* լե՟ռնէ *(վեր.՝ ըստ այլոց, օր.՝ նախ. Բ.9, 24, 29, Գ.58, Դ.23, Ե.78 եւն)*

3 *VS* տեղոյ *փխ* տեղ[ւ]ոյ *(վեր.՝ ըստ այլոց, տե՛ս նախ. Բ.30, Գ.54, Ե.324)*

4 *V* Դւին *փխ* Դուին *(վեր. Սուքրեանի)*

5 *VS* անգանի *փխ* անկանի *(վեր. Սուքրեանի՝ ըստ այլոց, օր.՝ նախ. Ե.58, 307)*

6 Ա *սկզբնատառի վերեւում ուշ ձեռագրով կայծակնաձեւ նշան է դրուած եւ «ծանօթագրուած»՝* «վիրապն է»

7 *S* յառաջին *փխ* առաջին *(V)*

8 *V* Դւնա *փխ* Դունայ *(վեր. Սուքրեանի)*

9 *V* հառ, *S* Վայոց *փխ* Վա[յ]ո[յ] *(վեր., տե՛ս ուշ երկաթագիր* **Վ** → **Հ**. *Սիւնիքի գլխում V-ն ունէր՝* զմայլո[յ] ձոր*)*

10 *VS* Արտօնկն *փխ* Արփաւնկն *(վեր., տե՛ս բոլորագիր* **փ** → **տ**. *գուցէ՝ սկզբնօրինակի համար վերականգնելի է* Արփաւն[ա]կն *կամ* Արփաւն[ա]կ[ա]ն. *ըստ Երեմեանի՝* Արփանեալն*)*

11 *VS* Մարւնա *փխ* Մար[ա]ւ[ա]նա[յ] *(վեր. Երեմեանի. նոյնանում է Վասպուրականի գլխի վերջում լոկ համառօտի պահպանած* Մարմարան**քն**, Մարմանդ**քն**, Մարմար**սն**, Մարման**ոք**, Մարմանտ**ոք**, Մարանդ *խաթարուած ձեւերից վերականգնուող* Մար[աւ]ան [քաղա]քն*-ի հետ, ինչպէս նաեւ՝ Խորենացու Ա.լ գլխի* Մարա**կերտ***-ի եւ Ստրաբոնի XI, 14, 6 գլխի* *Մարա**շատ***-ի* (Ἄρξατα < *[Μ]άρ[α]ξατα). *հմմտ. Յակոբեան, 2009, էջ 231-232)*

12 *AE* լերունս *փխ* լերինս *(DPv)*

13 *DPv* դաշտս, *v[2]* դաշտս եւ գետս պիտանիս, երես եւ հաւս *փխ* գետս եւ ... հաւս *(AE)*

14 *DPv* ծովակն Գայլատոյ *փխ* զծովակն Գայլատու *(AE)*

15 *ADEPv չիք* զմայր գետոց՝ զԵրասխ *(զուտ վարկածային վեր.՝ ենթադրելով որ հէնց վերջին գետանունն է պատճառ եղել V-ի գրչի համար՝ վրիպելու ողջ նախադասութիւնը, տե՛ս* յ**Երասխ** ... զ**Երասխ***)* / *VS չիք* Եւ ունի Այրարատ ... զԵրասխ *(4 տող) (վեր. ըստ Երեմեանի՝ համառոտից, ուր չկայ միայն մեր վարկածային կտորը)*

16 *V* սիզա/րբալ *[տողամիջակայքում], SAEvտ* սիզաբերեալ, *Pv* սիզոյ *փխ* սիզա[յ]՝ բր[ե]ալ *(վեր., տե՛ս* **բր** → **րբ**. *քանի որ* սէզ*-ի կանոնաւոր սեռականը* սիզ**ո**յ *է, ուստի՝* «որդն սիզ**ա**յ» *ձեւով հեղինակը, թերեւս, ոճաւորել է առանձին մեզ չհասած* *սիզ**ա**որդն *եզրոյթը. համառոտում բնագիրն աղճատուել է՝* «որդն սիզաբերեալ յարմատոյ» *եւ* «որդն յարմատոյ սիզոյ». *Սուքրեանը լոկ ծանօթագրել է.* «Յօր. *Սիզարբալ»)*

17 *S* կարմրութեան *փխ* կարմրութեանն *(V. համառոտում լրացուած է՝* «կարմրութեան (*AE* կարմրութեանս) գունոյ*)*

18 *VS* Ասորոց *փխ* Ասոր[ւ]ոց *(վեր.՝ ըստ այլոց, տե՛ս նախ. Բ.30, Գ.54, Ե.324. այս տողը V-ում էլ է առանձին տողով, կարմրով եւ բառերի վրայ եռաբութերով՝ հէնց խորագրի պէս. լուսանցքում գլխահամար չկայ, ըստ նախորդ եւ յաջորդ աշխարհահամարների՝ այն վերականգնում ենք* ([ԻԸ.], *S-ում՝* ԻԳ.) *յաջորդ տողում)*

19 *V* ընթհանուր *փխ* ընդհանուր *(վեր. Սուքրեանի. տե՛ս բարբառային* **Դ** → **Թ***)*

20 *VS* պելագոսին *փխ* պեղագոսին *(վեր.)*

21 *Սուքրեանը ծանօթագրել է.* «Որ է Իսսոս մերձ յԱղեքսանդրեդա ի Կիլիկեան ծովածոցի»

22 *V* Կիլիկա, *S* Կիլիկեայ *փխ* Կիլիկ[ի]ա[յ] *(վեր.՝ ըստ յաջորդի, տե՛ս նախ. Ե.190)*

23 *V* անդի *փխ* անտի *(վեր. Սուք.՝ ըստ Ա.27, Ե.69 եւն)*

24 *V* Ապարաժ *փխ* Ապառաժ *(վեր. Սուքրեանի՝ ըստ յաջորդների, օր.՝ նախ. Ե.195, 199, 227 եւն)*